

Jaarverslag
Wiardi Beckman Stichting

2000

Wiardi Beckman Stichting

Bezoekadres : Herengracht 54, 1015 BN Amsterdam
Postadres : Postbus 1310, 1000 BH Amsterdam
Telefoon : 020 - 551 21 55
Fax : 020 - 551 22 50
E-mail : wbs@pvda.nl
Postgiro : 30603

Inhoud

De WBS in 2000: enkele hoofdlijnen	pag.nr.
Stafprojecten	pag.nr.
Werkgroepen en andere activiteiten	pag.nr.

Bijlagen

Publicaties stafmedewerkers Wiardi Beckman Stichting	pag.nr.
Samenstelling bestuur, werkgroepen en redacties	pag.nr.
Publicaties Wiardi Beckman Stichting	pag.nr.

De Wiardi Beckman Stichting, het wetenschappelijk bureau van de Partij van de Arbeid, fungeert als intermediair tussen de wereld van de wetenschap en de sociaal-democratie. Ze draagt door studie en analyse bij aan de vernieuwing van programma's en beleid van de PvdA en is een vrijplaats voor debat over de koers van de sociaal-democratie.

Een onafhankelijke positie van het bureau is daarvoor essentieel – wat ondersteunend werk voor de PvdA (zoals het schrijven van discussienota's voor partijcongressen, bijdragen aan de voorbereiding van verkiezingsprogramma's, advisering van de Tweede-Kamerfractie) allerminst uitsluit.

De WBS heeft een kleine staf van betaalde medewerkers. Ze is in belangrijke mate aangewezen op het werk van vrijwilligers uit de wereld van wetenschap, maatschappelijke organisaties en openbaar bestuur.

De stichting geeft haar doelstellingen op verschillende manieren gestalte. Ze organiseert seminars en conferenties; ondersteunt een aantal vaste werkgroepen en gesprekskringen; en publiceert, voor een deel in samenwerking met externe uitgeverijen, rapporten en andere uitgaven. Vaste uitgaven zijn het maandblad *Socialisme & Democratie* en het *Jaarboek voor het democratisch socialisme*. Aan de Universiteit van Amsterdam heeft de WBS de Dr. J.M. den Uyl-leerstoel ingesteld.

Onderdeel van de WBS vormt het Centrum voor Lokaal Bestuur, waarin alle lokale, regionale en provinciale bestuurders van de PvdA zijn georganiseerd. Het Centrum heeft een studieuze en adviserende taak en beoogt de communicatie tussen PvdA-bestuurders op de verschillende bestuursniveaus te bevorderen. Het geeft o.m. het maandblad *Lokaal Bestuur* uit.

De WBS ontvangt overheidssubsidie, gekoppeld aan het aantal Kamerzetels van de PvdA, financiële steun van de PvdA zelf en in beperkte mate subsidie van andere organisaties. Daarnaast steunen vele individuele PvdA-leden de WBS door middel van een jaarlijkse gift of donatie.

Het bestuur van de WBS wordt uitgeoefend door een curatorium, benoemd door het bestuur van de PvdA. De directeur is adviserend lid van het partijbestuur.

1. De WBS in 2000: enkele hoofdlijnen

Voor de Partij van de Arbeid vormde het jaar 2000 in zekere zin een jaar van debat over haar grondslagen. Allereerst verscheen het concept-beginselprogramma *Tussen droom en daad* van de commissie-Witteveen – alsmede een kritisch commentaar daarbij van de commissieleden Hajer en Kalma, *De terugkeer van de politiek*. Beide beginselstukken vormden de basis voor het debat over de uitgangspunten, politieke positie en koers van de Nederlandse sociaal-democratie, dat op het PvdA-congres van maart 2001 een (voorlopige) afronding kreeg. In de tweede plaats stond opnieuw de partijorganisatie ter discussie. In het najaar publiceerde een commissie onder leiding van Annie Brouwer haar eindrapport over de organisatorische vernieuwing van de Partij van de Arbeid, gericht op een versterking van de ledenorganisatie en een betere verantwoordingsstructuur voor volksvertegenwoordigers.

De Wiardi Beckman Stichting was meer of minder direct bij beide projecten betrokken: de directeur van de WBS maakte deel uit van de beginselprogramcommissie; het werk van de commissie-Brouwer werd uitgebreid besproken en van kanttekeningen voorzien in een tweetal rondetafelconferenties, uitmondend in een speciale uitgave van *Socialisme & Democratie* over positie en toekomst van politieke partijen.

Het debat over de sociaal-democratische beginselen vond afgelopen jaar onder een ongunstig gesternte (een crisis in het PvdA-bestuur; het voortijdig vertrek van de voorzitter) plaats, maar was daarom niet minder waardevol – en verdient het om, met actieve ondersteuning van de WBS, voortgezet te worden. Niet alleen omdat het bestaande beginselprogramma van 1977 in veel opzichten verouderd is, maar ook omdat een sociaal-democratische partij die, zoals de PvdA, inmiddels langdurig regeringsverantwoordelijkheid draagt, toe is aan het stellen van een aantal fundamentele vragen: waartoe dient die regeringsverantwoordelijkheid? Wat drijft een moderne progressieve partij? En voor zover de sociaal-democratie veelal betrouwbare bestuurders voor ‘het schip van staat’ pleegt te leveren: waar gaat de tocht eigenlijk naar toe?

Bij een dergelijke beginseldiscussie gaat het overigens niet alleen om de (her)formulering van (al dan niet specifiek sociaal-democratische) waarden; maar ook om de instituties die de PvdA als de belichaming van die waarden beschouwt; en – misschien wel in de allereerste plaats – om hernieuwde aandacht voor het vraagstuk van keuzes maken en prioriteiten stellen in de politiek. ‘De beginselen’, zo schreef de commissie-Witteveen in de discussienota *De rode draden van de sociaal-democratie*, ‘waarop de sociaal-democratie zich, net als andere politieke stromingen, beroept, (staan) in een spanningsverhouding tot elkaar; (liggen) minder mooi in elkaars verlengde dan de leuze ‘vrijheid, gelijkheid en broederschap’ suggereert’. Politiek is daarom, uiteindelijk, kiezen, in het besef dat voor belangrijke politieke verlangens vrijwel altijd een prijs moet worden betaald – of het nu gaat om structurele uitbreiding van de collectieve sector, om een snelle toetreding van Oost-Europese landen tot de Europese Unie of om de verhouding tussen duurzaamheid en economie.

Het voeren van een open debat over dergelijke kwesties onderscheidt een politieke partij van een vereniging van bestuurs- en bedrijfskundigen, zoals P.J. Troelstra al wist (‘De partij is een politiek lichaam en niet een organisatie van bedrijfskundigen’).

In het debat over de plaats en toekomst van politieke partijen nam de volgende vraag een centrale plaats in: ontwikkelt de Partij van de Arbeid zich onvermijdelijk tot een campagnepartij, volgens het zgn. Greenpeace-model, waarin enerzijds donateurs de financiële basis vormen van een partij, anderzijds de politieke professionals zonder verantwoording aan de leden af te leggen de politieke koers bepalen; of kan de PvdA een democratische ledenpartij blijven c.q. worden, waarin die leden een belangrijk platform voor discussie met en verantwoording van de politici vormen?

De discussie over zowel de feitelijke als meest gewenste ontwikkeling van partijen speelt zich af tegen de achtergrond van sterk veranderende maatschappelijke omstandigheden. De sociale, culturele en politieke voorwaarden waaronder de massapartijen ontstonden en zich geleidelijk tot kaderpartijen ontwikkelden, hebben zich drastisch gewijzigd. Daardoor is de maatschappelijke basis van partijen (ledental, activisme, sociale verankering, aantrekkingskracht bij verkiezingen) sterk verzwakt, terwijl de politieke positie (selectie van politieke ambtsdragers) ongewijzigd c.q. versterkt is, aldus Peter Mair in zijn bijdrage aan *Socialisme & Democratie* over dit thema. Daaruit kunnen geheel verschillende conclusies worden getrokken. Sommigen, zoals Bas Denters, menen dat partijen zich daarom vooral op hun kiezers moeten gaan richten; zij achten de ontwikkeling tot campagnepartij niet alleen vanzelfsprekend, maar ook wenselijk. Anderen willen deze ontwikkeling juist keren en achten een democratische ledenpartij van groot belang voor het functioneren van de parlementaire democratie in meer algemene zin.

In een kritische beschouwing over het eindrapport van de commissie-Brouwer betrok Ruud Koole in zijn bijdrage aan *Socialisme & Democratie* deze stelling; zijn opvatting werd kort daarop inzet van zijn verkiezing als voorzitter van het partijbestuur van de PvdA.

Het debat over positie en program van de PvdA vormde één van de leidende thema's voor de Wiardi Beckman Stichting in het jaar 2000. Een tweede hoofdthema van studie en activiteiten, sterk verwant met het eerste, vormde het koersdebat van de Europese sociaal-democratie in bredere zin: de *multiple third ways* waarlangs de verschillende sociaal-democratische partijen in Europa zich ontwikkelen. Onder die titel verzorgden René Cuperus, Karl Duffek en Johannes Kandel een gezamenlijke uitgave van de WBS, de Friedrich-Ebert-Stiftung en het Karl Renner Institut, als eindresultaat van een eerder gehouden conferentie in Berlijn.

De opgaven waarvoor sociaal-democratische partijen zich gesteld zien door de mondialisering van de economie en de opkomst van de kennismaatschappij vormt een eerste rode draad in het boek; de combinatie van convergentie en diversiteit van ontwikkeling van de sociaal-democratie in Europa vormt een tweede verbindende schakel. Zoals de Duitse politicoloog Wolfgang Merkel laat zien, leidt de druk van externe omstandigheden tot een zekere convergentie in beperkingen en mogelijkheden voor politiek handelen, maar reageren de sociaal-democratische partijen in de verschillende Europese landen daarop elk op geheel eigen wijze.

'Multiple Third Ways' werd op de IPPR Policy Network Conference (9-11 november) door René Cuperus aangeboden aan de Engelse socioloog en Third Way-theoreticus Antony Giddens, aan Labour-minister Peter Mandelson en aan Frank Vanderbroucke, minister van Sociale Zaken en Pensioenen van België. Verder werd het boek gepresenteerd op het Grundwerte Forum van de SPD in Berlijn (17 november) en op de PES-Rondetafel bijeenkomst op 18 november in Amsterdam, waar onder meer een debat met Wim Kok en de Duitse bondskanselier Gerhard Schröder plaatsvond.

Het boek vloeit voort uit de activiteiten van het 'Forum scholars for European social democracy', het netwerk van sociaal-democratische denktanks in Europa dat de WBS heeft helpen opzetten. Ook buiten dit Forum om leverden WBS-medewerkers in de vorm van artikelen en conferentiepapers diverse bijdragen aan het debat over de 'Derde Weg' – in Nederland, in andere Europese landen en zelfs in Azië, waar de belangstelling voor het onderwerp leidde tot een (Japanse) vertaling van beide door de WBS geredigeerde bundels over de 'Derde Weg' (zie verder par. 2.1)

Een derde hoofdthema vormde de gecompliceerde relatie tussen economische ontwikkeling en overheidsinterventie. De internationale aspecten van dat vraagstuk komen sterk tot uitdrukking in de in april 2000 verschenen bundel *Geld zonder grenzen. Nieuwe regels voor het kapitaal*, gebaseerd op een gezamenlijke conferentie van Evert Vermeer Stichting en WBS en geredigeerd door Barbara Hogenboom; en in een project dat de WBS samen met het internationaal secretariaat voorbereidt over Europa en de 'nieuwe economie'. Een eerste opbrengst van dat debat vormde het artikel 'Nieuwe economie vraagt om spelregels', dat

Frans Becker samen met Ben Dankbaar, hoogleraar arbeidssociologie aan de Universiteit van Nijmegen, in *NRC Handelsblad* publiceerde.

De nationale dimensie van het vraagstuk werd onder meer belicht in een uitgave van de WBS-werkgroep economie, *Schuld en solidariteit*, waarin het vraagstuk van de staatsschuld, in relatie tot de groeiende behoefte aan nieuwe investeringen en tot de gewenste belastingdruk, aan de orde werd gesteld. De economen Don, De Kam, Wolfson en Jacobs analyseerden op heldere, soms provocerende wijze de keuzes waarvoor de PvdA en andere politieke partijen staan en lieten hun licht schijnen over meevallers en komende generaties; over vette jaren en zure appels; en over 'sterk en sociaal' in de overheidsfinanciën. In mei 2000 werd een drukbezochte discussiebijeenkomst over het thema, met medewerking van de PvdA-fractie, georganiseerd.

De verhouding tussen staat en markt neemt, tenslotte, ook een belangrijke plaats in in de twee rapporten die de WBS in 2000 in voorbereiding had en die in de loop van 2001 zouden worden gepubliceerd: een studie over privatisering van de WBS-commissie-Van Thijn, die in 1999 en 2000 een aantal 'hearings' over de privatiseringspraktijk in verschillende sectoren organiseerde; en een discussienota over de 'aandeelhouderseconomie' en het bestuur van de (grote) onderneming – in maart 2001 verschenen onder de titel *Ondernemen of overnemen. Corporate governance en de sociaal-democratie*. Op beide terreinen blijken nationale en internationale aspecten van het vraagstuk van markt en overheid overigens opnieuw nauw verweven te zijn.

Het navolgende biedt een meer gedetailleerd overzicht van de WBS-activiteiten die in het afgelopen jaar op deze en andere terreinen zijn ontplooid. Achtereenvolgens komen aan de orde: de stafprojecten in 2000 (afgeronde projecten/projecten in uitvoering; overige werkzaamheden); de activiteiten van onze werkgroepen; de periodieken *Socialisme & Democratie* en het *Jaarboek voor het democratisch socialisme*; en de werkzaamheden die Ed van Thijn in het kader van zijn leeropdracht aan de Universiteit van Amsterdam verrichtte. Als bijlage is een overzicht van de publicaties van stafmedewerkers en van deelnemers aan de vaste WBS-werkgroepen opgenomen, evenals een overzicht van de WBS-publicaties tot en met juni 2001.

In 2000 publiceerde de WBS de volgende boekuitgaven:

- Barbara Hogenboom (red.), *Geld zonder grenzen. Nieuwe regels voor het kapitaalverkeer*, Amsterdam, Wiardi Beckman Stichting;
- Henk Don e.a., *Schuld en solidariteit*, Amsterdam, Wiardi Beckman Stichting;
- Frans Becker, Wim van Hennekeler, Monika Sie Dhian Ho, Bart Tromp (red.), *De toekomst van de democratie. Het eenentwintigste jaarboek voor het democratisch socialisme*, Amsterdam, De Arbeiderspers/Wiardi Beckman Stichting;
- René Cuperus, Karl Duffek & Johannes Kandel (ed.), *Multiple Third Ways. European social democracy facing the twin revolution of globalisation and the knowledge society*, Amsterdam/ Berlin/Vienna, Friedrich-Ebert-Stiftung/Wiardi Beckman Stichting/ Renner Institut.

Staf en curatorium

Het curatorium van de WBS was per 31 december als volgt samengesteld: A. Dunning (voorzitter), J. de Beus, M. de Meijer, L. Ongering, H. Ouwerkerk, R. van der Veen, H. Verkoren, H. Verbruggen, M. van Zuijlen. Het curatorium kwam in 1999 driemaal bijeen.

Per 31 december bestond de staf van de WBS uit de volgende medewerkers:
Frans Becker (35 uur), wetenschappelijk medewerker en adjunct-directeur;

René Cuperus (35 uur), wetenschappelijk medewerker en eindredacteur van Socialisme & Democratie;
Richard 't Hart (28 uur), bibliothecaris en secretariaatsmedewerker van Socialisme & Democratie;
Barbara Hogenboom (28 uur), wetenschappelijk medewerker;
Paul Kalma (35 uur), directeur;
Vera van Lingen (32 uur), secretariaatsmedewerker.

Als stagiair waren in dit jaar aan de WBS verbonden:

- Mirjam Plantinga, die intensief betrokken was bij de voorbereiding van de WBS-uitgave over corporate governance, die in maart 2001 verscheen (*Ondernemen of overnemen. Corporate governance en de sociaal-democratie*);
- Geke van Velzen, die als research assistente werkte aan de totstandkoming van *Het Suriname-syndroom. De PvdA tussen Den Haag en Paramaribo*, dat John Jansen van Galen op verzoek van de Wiardi Beckman Stichting schreef en dat begin 2001 gepubliceerd werd (in samenwerking met uitgeverij Bert Bakker/Prometheus).

In dienst van de WBS waren, naast de eerdergenoemden, de medewerkers van het Centrum voor Lokaal Bestuur: Roeland Kreeft (secretaris), Jan de Roos, Jos Kuijs, Renske Keur en Trees Haverkort. Roeland Kreeft volgde Roos Vermeij op als secretaris; Jos Kuijs Vincent van Stipdonk als wetenschappelijk medewerker. Zie voor de werkzaamheden van het Centrum in 2000 het afzonderlijk verschijnend jaarverslag.

Financiën

De financiële positie van de WBS is onverminderd precair. Terwijl de organisatiekosten zijn opgelopen, dalen de inkomsten licht. Naast overheidssubsidie vormt de jaarlijkse donatiecampagne een belangrijke bron van inkomsten voor de WBS. Verder ontving de stichting, traditiegetrouw, een subsidie van SNS Reaal Verzekeringen. Verschillende initiatieven ter verbreding van de financiële basis van de WBS zijn inmiddels in samenwerking met curator Hans Verkoren in uitvoering genomen en zullen hopelijk in de komende jaren vruchten afwerpen.

2. Werkzaamheden WBS-staf

1 WBS-projecten

a) de sociaal-democratie in Europa en het 'Forum scholars for European social democracy

Het jaar 2000 stond, wat betreft het Europese netwerk van sociaal-democratische denktanks dat de WBS heeft helpen opbouwen, in het teken van de gemeenschappelijke publicatie *Multiple Third Ways. European social democracy facing the twin revolution of globalisation and the knowledge society*, onder redactie van R. Cuperus, K. Duffek & J. Kandel en uitgegeven, namens het 'Forum scholars for European social democracy', door de Duitse Friedrich-Ebert-Stiftung, de Wiardi Beckman Stichting en het Oostenrijkse Renner Institut.

Dit boek, waarvan de basis werd gelegd op de jaarlijkse Forum-bijeenkomst eind november 1999, draait in hoofdzaak om twee thema's: het vraagstuk van convergentie en divergentie in termen van programma's, beleidservaringen en regeringspraktijk binnen de Europese sociaal-democratie; en de receptie van de Derde Weg en het gedachtengoed van New Labour en 'Neue Mitte' door afzonderlijke sociaal-democratische partijen. De Derde Weg wordt in het boek opgevat als het gemeenschappelijk referentiepunt van de Europese sociaal-democratie. Het is het label, waarmee de ideologische en programmatische vernieuwing van de sociaal-democratie kan worden aangeduid. Het Derde Weg concept heeft een vrijwel precedentloos transnationaal debat losgemaakt over de waarden van centrum-linkse politiek en over hoe te reageren op een wereld in fundamentele verandering. Men kan zelfs stellen dat het Derde Weg discours een paradigmawisseling in de sociaal-democratie betekent, vergelijkbaar met het marxisme, 'Bad Godesberg' of het Keynesianisme.

Er is vooral sprake van een convergentie in termen van de hervorming van de verzorgingsstaat. Elke Europese sociaal-democratische partij is volop bezig met modernisering en herontwerp van de eigen verzorgingsstaat. Van een enkelvoudige derde weg kan niet worden gesproken. De aanpassing aan gemeenschappelijke uitdagingen als globalisering varieert aanzienlijk, en is mede afhankelijk van uiteenlopende nationale tradities, verzorgingsstaatsregimes en partijpolitieke stelsels. Het nieuwe Derde Weg paradigma vertegenwoordigt een delicate balans tussen eenheid en verscheidenheid, convergentie en divergentie. De Europese sociaal-democratie is en blijft een verhaal van 'multiple Third Ways'. Het gelijknamige boek bundelt visies en commentaren van uiteenlopende wetenschappers en politici uit heel Europa. Te noemen zijn onder meer: Wolfgang Thierse, Fritz Scharpf, Roger Liddle, Mario Tèlo, Alain Bergounioux, René Cuperus, Wolfgang Merkel, Gabriël Colomé, Heinz Fischer, Thomas Meyer en Charlotte Svensson.

Zoals al vermeld, werd het boek ten doop gehouden tijdens de IPPR/Policy Network Conference op 9-11 november in Londen. Deze gold in 2000 als de jaarlijkse bijeenkomst van het Forum scholars for European social democracy, dat dus nu niet Berlijn, maar Londen als tijdelijke verblijfplaats kreeg. Deze conferentie, die onder de titel 'Social Justice in the New Economy' gehouden werd, bracht tal van academici, politici en politieke adviseurs bij elkaar. Met name deze laatsten, de zogeheten 'sherpa's' (de persoonlijke medewerkers en adviseurs van de sociaal-democratische politieke leiders), waren goed vertegenwoordigd. 'Chef-sherpa' David Milliband, hoofd van de Prime Minister's Policy Unit op Nr. 10 Downingstreet, hield een mooi betoog over *joyless growth*, of hoe door Tony Blair een tweede termijn veroverd zou dienen te worden. Verder waren er fora over onderwijspolitiek, welfare state reform, arbeidsmarktpolitiek (met Nederlandse bijdrage van Anton Hemerijck), herverdeling van inkomen en vermogen: de rol van belastingen (met een bijdrage van Frans Becker), de kenniseconomie (idem), en een slotbijeenkomst ('Is there a Common Agenda?') met deelname van René Cuperus.

Inmiddels zijn de voorbereidingen gestart voor de bijeenkomst van het Forum in 2001, opnieuw in Berlijn, met als hoofdthema: de Europese sociaal-democratie en het multiculturele vraagstuk: een verkenning van immigratie en integratie vanuit Europees-vergelijkend perspectief.

WBS-medewerkers leverden ook buiten het Forum-netwerk om bijdragen in binnen- en buitenland aan het Derde Weg debat. René Cuperus vertegenwoordigde de PvdA, samen met internationaal secretaris Alvaro Pinto-Scholtbach, op de *Labour Party Annual Conference* van 24 tot 28 september in Brighton, en 'rapporteerde' hierover in *NRC Handelsblad*. Eerder al had hij onder de titel 'PvdA moet zich met overtuiging op de Derde Weg richten' op diezelfde pagina over de Derde Weg geschreven (*NRC Handelsblad*, 3 maart 2000).

Verder nam Cuperus deel aan een tweetal internationale academische conferenties in Azië, waar grote belangstelling bestaat voor het koersdebat in de Europese sociaal-democratie - getuige ook het feit dat zowel het WBS-boek *European social democracy: transformation in progress* uit 1998 als het in 2000 verschenen *Multiple Third Ways* inmiddels in het Japans vertaald zijn. Hij hield voordrachten op het International Symposium 'Challenges of the 21st century and the Third Way' van het Institute of European Studies/Chinese Academy of Social Sciences, op 28-29 april 2000 in Peking; en op de internationale conferentie 'Social justice, democracy & alternative politics. An Asian-European dialogue', georganiseerd door SEM, Friedrich Ebert Stiftung en Thamassat Universiteit Bangkok/Ayutthaya, van 5 tot 9 mei in Thailand.

Frans Becker leverde bijdragen aan conferenties in Berlijn en Bonn als referent in discussies over het nieuwe beginselprogramma van de SPD (*Gleichheit und Gerechtigkeit, eine Europäische Perspektive resp. Die Bedeutung des Grundwertes 'Gerechtigkeit' für eine Reformpolitik in der Wissensgesellschaft*). Het Grundwerteforum 21 van de Friedrich-Ebert-Stiftung biedt overigens tal van aanknopingspunten met het beginseldebat in de PvdA; voor de komende periode zijn er interessante mogelijkheden voor samenwerking en uitwisseling.

b) Internationaal kapitaalverkeer

In het voorjaar publiceerde de WBS de bundel *Geld zonder grenzen. Nieuwe regels voor het kapitaalverkeer*. De bundel ligt in het verlengde van de internationale conferentie die de WBS in 1999, samen met de Evert Vermeer Stichting, over dit onderwerp organiseerde. Met het boek wil de WBS een nieuwe impuls geven aan het Nederlandse politieke debat over deze complexe thematiek.

Er werden drie prikkelende artikelen van Stephany Griffith-Jones (Sussex University), E.V.K. FitzGerald (Oxford University) en Howard M. Wachtel (American University) bewerkt en vertaald. Daarnaast werd Bart van Riel (voorheen medewerker PvdA-Eurofractie, inmiddels medewerker SER) om een bijdrage gevraagd en verklaarde minister voor ontwikkelingssamenwerking Eveline Herfkens zich bereid het voorwoord te verzorgen. De redactie en het inleidende hoofdstuk vielen onder de verantwoordelijkheid van Barbara Hogenboom.

De bundel werd op 20 april in Den Haag gepresenteerd. Redacteur Hogenboom gaf een overzicht van de inhoud en overhandigde het eerste exemplaar aan de president van de Nederlandse Bank, N. Wellink. Wellink gaf commentaar op de in het boek betrokken stellingen; hetzelfde deed PvdA-Tweede-Kamerlid B. Koenders. Verder stond de bundel onder meer ter discussie op de grote internationale manifestatie van de Evert Vermeer Stichting, op 13 mei in Den Haag. Discussiepanels werden gewijd aan de Tobin Tax en aan Afrika en internationale kapitaalstromen, m.m.v. onder anderen Charles Abugre (Integrated Social Development Centre, Ghana) en Jonathan Leape (Center for Research into Economics and Finance in Africa, UK).

Namens de WBS had Barbara Hogenboom zitting in de PvdA-commissie Afrika-EU in 2000, die in het najaar van 2000 het rapport *De gezamenlijke toekomst van Afrika en Europa*

– een sociaal-democratisch scenario publiceerde. Ze was in het bijzonder betrokken bij het schrijven van de hoofdstukken 'Economie' en 'Schulden en kapitaalstromen'.

c. Corporate governance

Sinds 1998 wordt in WBS-verbands gewerkt aan een publicatie over 'corporate governance', het bestuur van de (grote) onderneming. Gekozen is voor een brede benadering, waarbij de ontwikkeling van de internationale economie, de organisatie en het 'ethos' van de particuliere onderneming en de groeiende spreiding van aandelenbezit over de bevolking aan de orde zullen komen. Het denken in de PvdA over de (organisatie van) de onderneming lijkt, na het afscheid van radicaal-democratische opvattingen over arbeiderszelfbestuur e.d. in de jaren zeventig, in een zeker vacuüm te zijn beland. Economische ontwikkelingen, maar ook bijvoorbeeld de opkomst van nieuwe actoren rond de onderneming (milieubeweging, consumentenorganisaties), dwingen ertoe om het traditionele gedachtegoed van de sociaal-democratie, sterk gericht op de onderneming als arbeidsorganisatie, opnieuw te overdenken.

In de loop van 1999 is het project van start gegaan. Het diepgravende WBS-rapport uit 1959, *De hervorming van de onderneming*, vormde een inspiratiebron, zij het dat het in een aantal opzichten gedateerd is en dat een nieuwe sociaal-democratische visie op de rol en het bestuur van met name de grote onderneming in Nederland ontwikkeld zal moeten worden. Na enkele verkennende gesprekken is een werkgroep gevormd met personen die vanuit verschillende functies de theorie en praktijk van de grote onderneming en het ondernemingsbestuur goed kennen. Deze werkgroep is in 1999 en 2000 enkele keren bijeen geweest. Eind 2000 werd een concept besproken dat, aangepast en uitgebreid, in maart 2001 werd gepubliceerd onder de titel *Ondernemen of overnemen. Corporate governance en de sociaal-democratie*.

De auteurs (Barbara Hogenboom, Paul Kalma, Mirjam Plantinga) nemen krachtig stelling in het debat over corporate governance in ons land – en formuleren daarbij ook een kritiek op het advies van de Sociaal-Economische Raad over het gelijknamige onderwerp. Ze beargumenteren waarom de coöperatieve traditie in het Nederlandse ondernemingsbestuur zou moeten worden voortgezet en welke hervormingen daarvoor nodig zijn. In dat verband pleiten zij voor een grotere betrokkenheid van werknemers bij de organisatie van de arbeid in hun bedrijf; voortgaande bescherming van de onderneming tegen overmatige aandeelhoudersinvloed en tegen vijandige overnames in het bijzonder; en verscherping van het onafhankelijk intern en extern toezicht op de grote onderneming.

Ondernemen of overnemen bevat daarnaast een pleidooi voor een Europees beleid dat langetermijninvesteringen bevordert en speculatieve winsten en hoge winstuitkeringen ontmoedigt – onder meer met behulp van belastingpolitiek en van een krachtig mededingings- en fusiebeleid. Alleen zo kunnen de lidstaten van de Europese Unie zich 'op den duur een agressief, uniformerend aandeelhouderskapitalisme van het lijf houden'.

d. Publieke taken in de markt

In het voorjaar van 1999 is onder auspiciën van de WBS en het Centrum voor Lokaal Bestuur een commissie ingesteld met de opdracht de ervaringen met en de risico's en perspectieven van verzelfstandiging en privatisering in verschillende beleidssectoren te inventariseren. De commissie zal nader ingaan op de volgende vragen: onder welke voorwaarden kunnen publieke taken aan de markt worden overgelaten? Hoe kan het publiek belang worden omschreven en gewaarborgd? Welke gevolgen hebben verzelfstandiging en privatisering van de uitvoering van publieke taken voor de overheid? Welke opvatting dient de sociaal-democratie te formuleren ten opzichte van verzelfstandiging en privatisering van publieke taken?

De commissie zal in de loop van 2001 een eindrapportage publiceren, waarin niet alleen in meer algemene zin op de hier genoemde vragen wordt ingegaan, maar bovendien

de ervaringen in een beperkt aantal sectoren uitgebreider aan bod komen. Het gaat daarbij om het openbaar vervoer, de energiesector en de arbo-diensten. Om zich nader te informeren over de ontwikkeling in deze en aanverwante sectoren heeft de commissie een aantal *expert-meetings* georganiseerd met direct betrokken politici, beleidsmakers, betrokkenen uit de sector en onderzoekers. Centraal stonden daarbij steeds de vragen: welke doeleinden kunnen verzelfstandiging of privatisering dienen? Welke ervaringen zijn tot nu toe opgedaan? Waar liggen de grootste problemen? Welke sturingsmogelijkheden heeft de overheid? Wat zijn de perspectieven voor de betrokken sector? *Expert-meetings* werden gehouden over:

- de nutsbedrijven in de regio Zuid-Holland, in samenwerking met PvdA-werkgroep in deze provincie;
 - het personenvervoer per spoor, en in ruimere zin de toekomst van het openbaar vervoer in Nederland;
 - deregulering en marktwerking in de energiesector in Nederland;
 - de toekomst van de watervoorziening;
 - de privatisering van de Ziektewet en de arbo-diensten (begin 2000).
- Bovendien werd met een beperkt aantal experts en betrokkenen afzonderlijk gesproken.

In het najaar van 2000 besprak de commissie een eerste concept-rapportage. De commissie bestaat uit Ed. van Thijn (voorzitter), Hans Simons, Margo Trappenburg, Lenny Vulperhorst, Willem Salet en Paul Kalma. Secretaris van de commissie is Frans Becker.

2.2 Diversen

Op verzoek van de WBS schreef John Jansen van Galen de geschiedenis van de relatie tussen de Nederlandse sociaal-democratie en Suriname. Vanuit de WBS werd hij bijgestaan door Geke van Velzen en Richard 't Hart, die een deel van het onderzoek voor hun rekening namen. Begin 2001 werd *Het Suriname-syndroom. De PvdA tussen Den Haag en Paramaribo* gepubliceerd.

Paul Kalma had zitting in de PvdA-commissie beginselen, die zich in 2000 (na voorbereidend werk, dat onder meer neersloeg in de discussienota *De rode draden van de sociaal-democratie*) aan de formulering van een nieuw concept-beginselprogramma van de PvdA zette. In de zomer bleek al dat consensus over een nieuwe tekst moeilijk te bereiken zou zijn. Het uiteindelijke concept, *Tussen droom en daad* geheten, werd door de commissieleden Hajer en Kalma niet ondertekend. Op verzoek van het PvdA-bestuur schreven zij vervolgens een discussiestuk, waarin ze hun inhoudelijke verschillen van mening met de meerderheid van de commissie verduidelijkten.

Deze bijdrage, getiteld *De terugkeer van de politiek*, werd in november op een vergadering van het PvdA-bestuur besproken. Veel partijbestuursleden zagen er een basis in om de commissie, na een eerste discussieronde in de PvdA-afdelingen en -gewesten, weer gezamenlijk aan de slag te laten gaan. *De terugkeer van de politiek* is door het PvdA-bestuur aan de afdelingen van de PvdA toegezonden; een verkorte versie verscheen in *NRC Handelsblad*.

In juli en oktober organiseerde de WBS een tweetal rondetafelconferenties met experts uit de wereld van de politicologie, de bestuurskunde en de bestuurspraktijk over plaats en toekomst van politieke partijen; op de tweede bijeenkomst was bovendien een aantal leden van de commissie-Brouwer aanwezig om over de analyse en aanbevelingen uit het rapport van gedachten te wisselen. De neerslag van de debatten is te vinden in de *Socialisme & Democratie*-special 'Politieke partijen op drift', jaargang 57/58 nr. 12/1, met bijdragen van B. Tromp, P. Mair, L. Ornstein, Ph. Van Praag, B. Denters, R. Koole, C. van der Eijk, H. Wesseling, F. Becker en R. Cuperus. Deze laatste twee tekenden ook voor de eindredactie.

Op verzoek van het dagelijks bestuur van de PvdA werkte Frans Becker mee aan de voorbereiding van een studie over de 'nieuwe economie'. Een kleine werkgroep van wetenschappers (met o.a. B. Dankbaar en A. Hemerijck) zal zich in 2001 aan het schrijven van een korte publicatie over dit onderwerp zetten.

Op een WBS-bijeenkomst over biotechnologie, begin 2000 op initiatief van oud-curator Huub Schellekens gehouden, werd scherpe kritiek geuit op een concept van een nota over dit onderwerp die op het ministerie van VROM werd voorbereid. Naar aanleiding van deze kritiek heeft in augustus een gesprek plaatsgevonden met minister Pronk. Van WBS/PvdA-zijde werd deelgenomen door H. Schellekens, W. Swildens, H. de Vriend en P. Kalma.

Jouke de Vries (Universiteit van Leiden) werkte in overleg met de WBS verder aan zijn studie over het eerste paarse kabinet. Datum en vorm van publicatie zijn nog onbekend.

Samen met de beoogd auteur, Anet Bleich, diende de WBS bij het Prins Bernhard Fonds een verzoek in tot subsidiëring van een biografie van Joop de Uyl. Eind 2000 werd een bedrag van f.25.000,- door het PBF toegekend.

De WBS is in de persoon van de directeur vertegenwoordigd in de commissie o.l.v. historicus P. de Rooij, die de auteur (politicoloog, redacteur en commentator van de Volkskrant) bij haar werk begeleidt. In de commissie hebben verder zitting: E. van Thijn, D. Benschop en U. Rosenthal.

Stafleden van de WBS hielden inleidingen voor partijafdelingen en leverden bijdragen aan wetenschappelijke congressen, forumdiscussies, e.d. Voorts was de WBS betrokken bij (de opzet van) programma's voor buitenlandse wetenschappers en politici, met als onderwerp het functioneren van het Nederlandse *poldermodel*.

In februari 2000 vervulde Frans Becker op uitnodiging van *The Woodrow Wilson National Fellowship Foundation* een gastdocentschap aan *Drury University*, Springfield, Missouri. Vanaf december 2000 tot maart 2001 was Paul Kalma als 'fellow' verbonden aan het *Zentrum voor Nederlande-Studien* te Münster; hij gaf daar enkele gastcolleges en werkte aan een studie over de geschiedenis van de naoorlogse sociaal-democratie in Nederland, toegespitst op 'de kwaliteit van het bestaan'.

3. Werkgroepen en andere activiteiten

3.1 Werkgroepen

Werkgroep Geschiedenis

(Voorzitter: vacature; secretaris: Maarten Brinkman)

In het kader van de werkgroep werd, in samenwerking met De Balie, een tweetal rondetafelgesprekken georganiseerd over de sociaal-democratie en de jodenvervolgning tijdens de Duitse bezetting, naar aanleiding van het proefschrift van Evelien Gans. Een klein gezelschap, bestaande uit Herman Vuisje, Geertje Naarden, Evelien Gans, Menno Hurenkamp en Frans Becker, bereidde een tweetal gesprekken voor: één met joodse socialisten die uit eigen ervaring over de verhouding tussen 'joden en roden' in oorlogstijd konden getuigen; één met historici die deze periode en thematiek uit eigen onderzoek kennen. Ger Harmsen tekende voor de verslaglegging. Op basis daarvan wordt gezocht naar een vorm om het gesprek over dit thema voort te zetten, bijvoorbeeld middels een radiodocumentaire.

Ondanks zoekwerk van WBS-zijde heeft de werkgroep geschiedenis dit jaar nog geen nieuwe voorzitter gevonden. In 2001 hoopt de WBS in de vacature te kunnen voorzien.

Werkgroep Economie

(Voorzitter: Leo Aarts; secretaris: Paul Kalma)

In de werkgroep economie treffen economen werkzaam in de politiek, de ambtelijke dienst, maatschappelijke organisaties en wetenschap elkaar om over economische en sociale kwesties te debatteren. De werkgroep besteedde aandacht aan de volgende onderwerpen:

- werkgelegenheidsbeleid; m.m.v. Margreet Schuit (FNV), Coen Teulings (Tinbergen Instituut) en Wim Groot (Universiteit van Maastricht);
- investeren in onderwijs; m.m.v. Hessel Oosterbeek (Universiteit van Amsterdam), Roel In 't Veld (NSOB) en José Smits (Tweede Kamer-fractie PvdA).

Verder organiseerde de werkgroep op 22 mei in Den Haag een bijeenkomst over de staatsschuldproblematiek. Aanleiding was het verschijnen van de WBS-brochure *Schuld en solidariteit*. Daarin analyseren de economen H. Don (directeur Centraal Planbureau), F. de Kam (hoogleraar economie in Groningen), D. Wolfson (lid Eerste Kamer) en B. Jacobs (Tinbergen Instituut/CentER) de keuzes waarvoor de PvdA en andere politieke partijen staan. In sommige bijdragen wordt ook kritiek geleverd op de nota *Kracht en kwaliteit* van de PvdA-fractie. De nota zou, zo menen bijvoorbeeld De Kam en Jacobs, te weinig nadruk leggen op vermindering van de staatsschuld en te gemakkelijk omspringen met de financiering van nieuwe overheidsuitgaven.

Op de bijeenkomst van 22 mei, voorbereid door de werkgroep economie van de WBS, werd de bundel onder voorzitterschap van Victor Halberstadt besproken. Er was lof voor de stellingname van de auteurs, bijvoorbeeld van Fieke van der Lecq (hoofdredacteur Economisch-Statistische Berichten) en van Ed Berg (oud-woordvoerder financiën van de PvdA-fractie in de Tweede Kamer en lid van de Raad van State), maar ook kritiek. PvdA-woordvoerder financiën Ferd Crone verweet met name De Kam en Jacobs een goede analyse te koppelen aan betwistbare cijfers. Fractievoorzitter Ad Melkert noemde de WBS-uitgave nuttig, maar kon zich niet vinden in de terughoudende opstelling van enkele auteurs inzake extra overheidsuitgaven.

Er was veel belangstelling voor brochure en bijeenkomst – ook in de pers. Het debat werd voortgezet in *Socialisme & Democratie* - o.a. met bijdragen van K. van Paridon ('Staatsschuldreductie alleen doet huidige generaties tekort'; oktober 2000), E. Bomhoff ('De dwaalwegen van de PvdA-elites'; juli-asugustus 2000) en F. Crone ('Nieuwe economie, Nieuw Wassenaar? Naar een nieuw maatschappelijk vergelijk'; juli/augustus 2000).

Werkgroep Partijpolitieke processen
(Voorzitter: Bart Tromp; secretaris: Arie de Jong)

De werkgroep versterkte de gelederen met een aantal nieuwe leden. De volgende thema's kwamen aan de orde:

- de positie en ontwikkeling van Groen Links. Inleider: Femke Halsema, die een schets gaf van de programmatische, machtspolitieke en sociologische positie van Groen Links;
- selectieprocessen in politieke partijen. Inleider: Ruud Koole, die vanuit de veranderende opvattingen over representatie en de veranderende rol van politieke partijen een analyse gaf van de selectie van Kamerleden in 1998;
- professionalisering van politieke partijen, inzonderheid verkiezingscampagnes. Inleider: Philip van Praag, die de sterke druk analyseerde in de richting van campagnepartijen en de bezwaren die daartegen zijn te formuleren;
- een tussenbalans van het proces van partijvernieuwing. Inleider: Mariëtte Hamer, die een overzicht gaf van de recente ontwikkelingen op het gebied van partijvernieuwing, inclusief de verrichtingen van de commissie-Brouwer;
- D66. Inleider: Eddy Schuyer, die inging op de centrale dilemma's waarmee D66 wordt geconfronteerd;
- de balans na anderhalf jaar voorzitterschap. Inleider: Marijke van Hees;
- op weg naar Nice. Inleider: Monika Sie Dhian Ho over de kernvragen voor de Europese top.

3.2 Periodieken

Socialisme & Democratie

Een politiek-generalistisch periodiek zo gevarieerd als S&D laat zich lastig eenduidig typeren. Dat geldt in het bijzonder voor de inhoud van een hele jaargang. Een zinnig aanknopingspunt bieden evenwel de thema's die meer uitgebreid door de redactie aan de orde zijn gesteld, in de vorm van een themanummer of door middel van 'gebundelde' bijdragen. Voor jaargang 2000 kunnen de volgende thema's worden genoemd:

* *Crisis in de lokale politiek!* (nr. 2): commentaren op het rapport van de Staatscommissie Dualisme en lokale democratie, de zogeheten Commissie-Elzinga, onder meer van P. Nieuwenhuijsen, R. Pans en Ed. van Thijn. Later nog gevolgd door een reactie van P. Bordewijk (nr. 3).

* *Op zoek naar de grenzen van multicultureel Nederland* (nr. 3): bijdragen aan het stormachtige publiek debat dat naar aanleiding van het artikel 'Het multiculturele drama' (*NRC Handelsblad*, 29/1/2000) van publicist en oud-WBS-medewerker Paul Scheffer ontstond - onder meer van C. van Praag, W. Gortzak, G. Engbersen en Th. von der Dunk. Verderop in de jaargang werden aanvullende beschouwingen rondom dit vraagstuk gegeven door M. Vink (nr. 6) en B. van den Broeck: 'Waarom er in Vlaanderen een multiculturalisme-debat ontbreekt' (nr. 7/8). Dit stuk werd overgenomen uit het Vlaamse zusterblad van S&D, *Samenleving & Politiek*.

* *Het voormalige Oostblok: Insiders & Outsiders*: twee beschouwingen over respectievelijk de DDR (K. van Paridon) en Rusland en Oekraïne (M. Light, J. Löwenhardt & S. White).

* *Sociaal-democratie in het post-saneringstijdperk*: een drieluik in het zomer-nummer (nr. 7/8) van S&D van de economen Eduard Bomhoff, A. Heertje en F. Crone - later gevolgd door K. van Paridon (nr. 10)

* *Europa op een tweesprong*: bijdragen over de toekomst van de Europese integratie van Monika Sie Dhian Ho en Ad Oele (nr.9) en eerder al van J. Bult (nr. 4) en M. van der Meer (nr.7/8).

* *Cultuurpolitieke confrontaties*: A. van der Zwan en acteur G. Scholten van Aschat kritiseerden de nieuwe cultuurpolitieke oriëntatie van staatssecretaris Rick van der Ploeg en de Raad voor de Kunst (nr.10). In het daarop volgende nummer reageerde Van der Ploeg.

* *GroenLinks op het pluche?* Een prikkelend essay van Menno Hurenkamp over de politieke opmars van GroenLinks en over 'onvermijdelijke regeertragedie'. Het lokte reacties uit van de progressieve politici J. van der Lans, H. van Bommel en A. Duivesteijn.

* *Politieke partijen op drift*, onder redactie van F. Becker en R. Cuperus: een speciaal nummer van S&D, tegen de achtergrond van het debat in de PvdA over partijvernieuwing (campagnepartij of ledenorganisatie) en het PvdA-rapport van de Commissie Brouwer (zie par.2.2 van dit jaarverslag).

* *De Willem Drees-lezing 2000: 'Beyond the Third Way'* van de Engelse wetenschapper en oud-politicus David Marquand, aangevuld met het commentaar van diens co-referent WBS-directeur P. Kalma. Meer in het algemeen werd door de hele jaargang heen aandacht besteed aan de programmatische heroriëntatie van de Europese sociaal-democratie, al dan niet onder de vlag van de Derde Weg. Genoemd kunnen worden: een beschouwing van Jos de Beus over 'politiek zonder vijand' en het manifest 'De vierde weg' (nr. 1), een bijdrage van Dik Wolfson over 'Nieuwe Veren. De ideologie van kanssolidariteit' (nr. 2), het artikel 'De onontkoombaarheid van de "Derde Weg"' van Kees van Kersbergen (nr.6). alsmede de beschouwing van Ed. van Thijn: 'De Derde Weg en de staat' (nr. 11).

De redactie van S&D vergadert maandelijks; de redactieraad tweemaal per jaar. Wegens drukke werkzaamheden heeft Ger Verrips de redactie moeten verlaten. Zijn plaats is ingenomen door Marijke Linthorst, ondermeer oud-lid van de Eerste Kamer voor de PvdA.

Jaarboek voor het democratisch socialisme

Tien jaar geleden werd Francis Fukuyama wereldberoemd met zijn artikel over het einde van de geschiedenis. Op precies het juiste moment betoogde hij dat de ondergang van het communisme inhield dat democratie als enig mogelijk stelsel was overgebleven.

Als zijn stelling klopt, dan zouden op zijn minst steeds meer staten democratisch moeten worden. Ruim tien jaar na de val van de Muur wilde de redactie van het Jaarboek voor het democratisch socialisme een balans opmaken: hoe staat het er eigenlijk voor met de democratie? Deze vraag wordt niet alleen opgeworpen voor het gebied dat sinds 1989 een politieke metamorfose heeft ondergaan: Midden- en Oost-Europa, maar wordt ook betrokken op ontwikkelingen elders in de wereld: in Latijns Amerika, Afrika en Zuid-Oost-Azië. Kernthema voor sociaal-democraten is daarbij hoe democratie elders bevorderd kan worden. Biedt het huidige ontwikkelingsbeleid, met zijn nadruk op *good governance*, daarvoor het beste instrument?

Tegelijkertijd doen zich in de stabiele, welvarende Westerse democratieën ontwikkelingen voor, die de traditionele politieke instituties zoals de nationale parlementen en politieke partijen, ernstig op de proef stellen. De vraag is of hier nieuwe wegen voor democratie en democratisering gevonden kunnen worden, bijvoorbeeld met behulp van nieuwe informatie- en communicatietechnologie of door betere vormgeving van internationale democratische fora. De wijze waarop democratie in internationale samenwerkingsverbanden (Europa, de Verenigde Naties) vorm krijgt - en zou moeten en kunnen krijgen - vormt daarom een derde hoofdthema van dit boek.

Het 21ste jaarboek voor het democratisch socialisme brengt de belangrijkste ontwikkelingen van de hedendaagse democratie in kaart, onderzoekt welke mogelijkheden er zijn voor vernieuwing en versterking van de democratie – nationaal en internationaal – en schenkt speciale aandacht aan de rol die de sociaal-democratie daarbij zou kunnen spelen. Auteurs zijn Jos de Beus, Michael Dauderstädt, André Gerrits, Nico Schrijver, Piet Dankert, Emanuel de Kadt, Barbara Hogenboom, Jolle Demmers, Alex Fernández Jilberto, Kristoffel Lieten en Wim Derksen. Het boek wordt afgesloten met een interview met Arend Lijphart.

Op 28 november 2000 werd het Eenentwintigste jaarboek voor het democratisch socialisme, De toekomst van de democratie, gepresenteerd op een discussiebijeenkomst in

de Rode Hoed te Amsterdam. Jos de Beus en Jacques van Doorn gingen daarbij in debat over de staat van de democratie in Nederland, Bart Tromp en Nico Schrijver over democratie in internationale organisaties als de VN.

3.3 Dr. J.M. den Uyl-leerstoel

Aan de Universiteit van Amsterdam heeft de WBS de Dr.J.M. den Uyl-leerstoel ingesteld, die al enkele jaren met veel toewijding bekleed wordt door Ed van Thijn. In zijn onderzoeks- en onderwijsprogramma heeft Van Thijn de verhouding tussen bureaucratie en politiek centraal gesteld. Daarbij speelt de ministeriële verantwoordelijkheid als middel om het primaat van de politiek binnen de overheid tot gelding te brengen, een belangrijke rol.

In de bundel *De sorry-democratie* (Van Gennep, 1998), die Van Thijn met een aantal studenten schreef, vormde de ministeriële verantwoordelijkheid bij recente politieke affaires het brandpunt van analyse. In 2000 deed Van Thijn samen met een groep studenten onderzoek naar de 'informatieparadox' binnen de overheid. Terwijl ambtelijke informatie in overvloed aanwezig is, beschikken politiek verantwoordelijke bewindslieden lang niet altijd over de informatie die voor het uitoefenen van de ministeriële verantwoordelijkheid essentieel blijkt te zijn. De uitoefening van het politieke primaat binnen de overheid wordt aldus, zo blijkt bijvoorbeeld uit de resultaten van de parlementaire enquêtes van de afgelopen periode, ernstig belemmerd.

Een publicatie over dit onderwerp is in voorbereiding. In 2000 publiceerde Van Thijn in *Socialisme & Democratie* een artikel over de 'Derde Weg' en de overheid, in het verlengde van een collegereeks over de 'Derde Weg', die hij eerder met J.W. de Beus, hoogleraar politieke theorie aan de Universiteit van Amsterdam, verzorgde: 'De Derde Weg en de staat. Reinventing politics' (S&D, november 2000).

Bijlage 1

Publicaties stafmedewerkers Wiardi Beckman Stichting

Frans Becker

(met B. Dankbaar) 'Nieuwe economie vraagt om spelregels', in: *NRC Handelsblad*, 13 april 2000

'Een economische agenda voor de Partij van de Arbeid?', in: *Socialisme & Democratie*, jaargang 57 nr. 1, januari 2000, p. 40-45.

'Een nieuwe schoolstrijd?', in: *Socialisme & Democratie*, jaargang 57 nr. 5, mei 2000, p. 271-272.

(met R. Cuperus) 'De benarde positie van politieke partijen zoals de PvdA. Een introductie', in: F. Becker/R. Cuperus (red.), 'Politieke partijen op drift', *Socialisme & Democratie (special)*, jaargang 57/58 nr. 12/1, december 2000/januari 2001, p. 533-544.

Conferentie-papers:

Taxes, equality and the new economy. IPPR/Policy Network conference Social Justice in the New Economy, Londen, 9-11 november 2000.

Gleichheit und Gerechtigkeit. Eine Europäische Perspektive. The Dutch case. Forum Gerechtigkeit, Berlijn, 17 november 2000.

Die Bedeutung des Grundwertes "Gerechtigkeit" für eine Reformpolitik in der Wissensgesellschaft. Grundwerteforum 21, Bonn, 12 december 2000.

Voorts: eindredactie van F. Becker, W. van Hennekeler, M. Sie Dhian Ho, B. Tromp (red.), *De toekomst van de democratie. Het eenentwintigste jaarboek voor het democratisch socialisme*, Amsterdam, De Arbeiderspers/Wiardi Beckman Stichting, 2000.

René Cuperus

'PvdA moet zich met overtuiging op de Derde Weg richten', in: *NRC Handelsblad*, 3 maart 2000.

'Hoe kunstmatig is Europa?', in: *Socialisme & Democratie*, jaargang 57 nr. 4, april 2000, p. 210-212

'La terza via e il modello olandese', in: *Europa Europe*, Rivista binnestrale della Fondazione Istituto Gramsci, 2000 nr.1, p. 40-48

'Kreperen en flaneren. Voegt Europa zich in een onbarmhartig mondiaal patroon?', in: *Roodkoper*, 5^e jaargang nr. 5, augustus 2000, p. 10-11.

'Paars doodtij. Polderpolitiek zonder adrenaline', in: *De Bazuin*, jaargang 83 nr.16, p. 4-5.

(met A. Pinto Scholtbach) 'Politieke strijd van Blair raakt Europa direct', in: *NRC Handelsblad*, 27 september 2000.

(met F. Becker) 'De benarde positie van politieke partijen zoals de PvdA. Een introductie', in: F. Becker/R. Cuperus (red.), 'Politieke partijen op drift', *Socialisme & Democratie (special)*, jaargang 57/58, nr. 12/1, december 2000/januari 2001, p. 533-544.

'The new world and the social-democratic response', in: R. Cuperus, K. Duffek & J. Kandel (eds.), *Multiple Third Ways. European social democracy facing the twin revolution of globalisation and the knowledge society*, Amsterdam/Berlin/Vienna, Friedrich-Ebert-Stiftung/Wiardi Beckman Stichting/Renner Institut, 2000, p. 151-171.

(met K. Duffek en J. Kandel) 'European social democracy: a story of multiple Third Ways. An introduction', in: R. Cuperus, K. Duffek & J. Kandel (eds.), *Multiple Third Ways*, p. 11-26.

(met K. Duffek en J. Kandel) 'A Third Way between rethoric and technocratic government?', in: R. Cuperus, K. Duffek & J. Kandel (eds.), *Multiple Third Ways*, p.243-250.

Conferentie-papers:

On globalisation, the new economy, the Third Way and all that jazz..., International Symposium 'Challenges of the 21st century and the Third Way', Institute of European Studies/Chinese Academy of Social Sciences, Peking, China, 28-29 april 2000.

Social justice and globalisation, International Conference 'Social Justice, Democracy & Alternative Politics. An Asian-European Dialogue', SEM/Friedrich Ebert Stiftung, Bangkok/Ayutthaya, Thailand, 5-9 mei 2000 (wordt gepubliceerd in 2001).

Is there a common agenda for the European social democracy?, IPPR/Policy Network Conference 'Social Justice in the New Economy', Londen, 9-11 november 2000.

Voorts: *Dutch Design, Reports on Center-Left Policy Innovation in the Netherlands*, nr 1. Euthanasia, ten behoeve van www.policy-network.org (16 december 2000).

Barbara Hogenboom

'Inleiding', in: B. Hogenboom (red.), *Geld zonder grenzen. Nieuwe regels voor het kapitaalverkeer*, Amsterdam, Wiardi Beckman Stichting.

(met J. Demmers en A. Fernández Jilberto) 'Democratie in Latijns Amerika: neopopulisme en democraduras', in: F. Becker e.a. (red.), *De toekomst van de democratie. Het eenentwintigste jaarboek voor het democratisch socialisme*, Amsterdam, De Arbeiderspers/Wiardi Beckman Stichting, 2000, p.97-128.

'Na de flop van Seattle', in: *Socialisme & Democratie*, jaargang 57 nr. 1, januari 2000, p.33-37.

'Onder de vulkaan. De onderwijscrisis van Mexico', in: *Socialisme & Democratie*, jaargang 57 nr. 3, maart 2000, p.168-169.

Paul Kalma

'De Derde Weg voorbij. Een commentaar', in: *Socialisme & Democratie*, jaargang 57 nr. 4, april 2000, p. 177-180.

'Belastingheffers', in: *Socialisme & Democratie*, jaargang 57 nr. 5, mei 2000, p. 217.

'De ontketende kaaskop', in: *Trouw*, 4 maart 2000.

'Vooroordelen krijgen vrij spel', in: *Vrij Nederland*, 1 april 2000.

(met M. Hajer), *De terugkeer van de politiek*, Amsterdam, PvdA, 2000.

(met M. Hajer) 'PvdA moet nu aanval op liberalisme inzetten', in: *NRC Handelsblad*, 27 november 2000.

(met M. Hajer en W. Witteveen) 'De dynamiek van macht en tegenmacht. Democratisering als beginsel', in: *De beginselen van de PvdA*, Amsterdam, Partij van de Arbeid, 2000, p. 49-62.

(met M. Hajer en W. Witteveen) 'Naar een republikeinse democratie', in: *de Volkskrant*, 15 april 2000.

'Het liberalisme voorbij: de sociaal-democratie en de Derde Weg', in: *Civil Mundi*, jaargang 39 nr. 3, juli 2000, p. 60-73.

Bijlage 2

Samenstelling bestuur, werkgroepen en redacties

(per december 2000)

Curatorium

J. de Beus, A. Dunning (voorzitter), M. de Meijer, L. Ongering, H. Ouwerkerk, R.J. van der Veen, H. Verbruggen, H. Verkoren, M. van Zuijlen

Curatorium Dr J.M. den Uyl leerstoel

V.M. Bader, J.Th.J. van den Berg, M.C. Brands, P. de Rooij, K.P. Piena

Project Publieke taken in de markt

F. Becker (secretaris), P. Kalma, W. Salet, H. Simons, E. van Thijn (voorzitter), M. Trappenburg, R. Vermeij, L. Vulperhorst

Redactie Jaarboek voor het democratisch socialisme

F. Becker, W.R. van Hennekeler, M. Sie Dhian Ho, B. Tromp

Redactieraad Socialisme & Democratie

B. Akkerboom, G. van den Bergh, R. Bloem, J. Bussemaker, J. Delwaide, H. Keuzenkamp, F. Leijnse, A. Vos, W. Witteveen, T. Wöltgens

Redactie: R. Cuperus (eindredacteur), M. Hajer, R. 't Hart (boeken), P. Kalma (secretaris), M. Linthorst, C. Teulings, M. Trappenburg, B. Tromp

Werkgroep Corporate Governance

J. Bloemarts, M. Epema-Brugman, W. van Hennekeler, P. van der Heijden, D. Hindriks, B. Hogenboom, P. Kalma, H. de Kluiver, M. Plantinga, K. Roozmond, H. Schenk, T. Witteveen

Werkgroep Economie

L. Aarts (voorzitter), P. de Beer, P. Boot, W. Bos, F. Crone, C. Driessen, V. Halberstadt, A. Heertje, N. van Hulst, P. Kalma (secretaris), H. Keuzenkamp, F. Leijnse, A. Melkert, K. van Paridon, D. Roos, M. Schuit, J. Smits, C. Teulings, R. van der Veen, P. Wilms, D.J. Wolfson, A. Wortman, S. van Wijnbergen, M. van Zuijlen, J. van Zijl

Werkgroep Geschiedenis

F. Becker, M. Brinkman (secretaris), M. Campfens, R. Hartmans, R. Vermeij
Voorzitter: vacature

Werkgroep Partijpolitieke processen

M. Barth, F. Becker, P. Bordewijk, W. Breedveld, J. Bugter, L. Casteleijn, R. Cuperus, R. Elkerbout, M. van de Garde, W. Gortzak, T. Jadnanansing, A. de Jong (secretaris), P. Kalma, W. Koning, R. Koole, M. Kranenburg, M. Laffeber, G. Munnichs, P. Nieuwenhuijsen, Ph. van Praag, O. Ramadan, T. Roes, M. van Rossem, B. Tromp (voorzitter), G. Verbeet, W. Voogt, J. de Vries, C. Waal, H. Wansink, P. Welp, D. Witteveen, T. Witteveen, K. Yesilkagit, L. Zandstra, M. Zonneveld

Werkgroep Staat en Burger

F. Becker, J.Th.J. van den Berg, P. Bordewijk, H. van de Brink, E.M. d'Hondt, P. Depla, W. Derksen, D.J. Elzinga, E. Jurgens, P. Kalma, H.G. Ouwerkerk, P. Rehwinkel (voorzitter), S. Patijn, P. Tops

Bijlage 3

Publicaties Wiardi Beckman Stichting

(per juni 2001)

De rapporten zijn te bestellen door overmaking van het desbetreffende bedrag op postgiro 347.97.00 ten name van PvdA-Brochures, Amsterdam met vermelding van de gewenste bestelnummers.

Verschenen in 2001

<i>Bestelnr.</i>	<i>Titel</i>	<i>Prijs</i>
774	Multiple Third Ways	fl. 39,00
776	Ondernemen of overnemen	fl. 30,00
785	Het Suriname-syndroom	fl. 36,50

Verschenen in 2000

<i>Bestelnr.</i>	<i>Titel</i>	<i>Prijs</i>
747	De toekomst van de democratie. Eenentwintigste jaarboek voor het democratisch socialisme	fl. 37,50
772	Geld zonder grenzen	fl. 29,90
773	Schuld en solidariteit	fl. 25,00

Verschenen in 1999

<i>Bestelnr.</i>	<i>Titel</i>	<i>Prijs</i>
754	De achteloosheid voorbij	fl. 20,00
760	Troubled transition. Social democracy in East Central Europe	fl. 30,00
746	Hedendaags kapitalisme. Twintigste jaarboek voor het democratisch socialisme	fl. 37,50
---	Memorandum Derde Weg	gratis
---	Als ideeën reizen. De derde weg en het Europese continent. Memorandum Derde Weg, Deel II	gratis

Overige publicaties

<i>Bestelnr.</i>	<i>Titel</i>	<i>Prijs</i>
701	Economisch beleid in een ondernemende samenleving	fl. 37,50
723	Land in zicht	fl. 39,90
743	Inzake beginselen. Zeventiende jaarboek voor het democratisch socialisme	fl. 35,00
744	De inrichting van Nederland. Achttiende jaarboek voor het democratisch socialisme	f. 35,00
745	Om de kwaliteit van het onderwijs. Negentiende jaarboek voor het democratisch socialisme	fl. 35,00
765	Verzorgingsstaat tussen individualisme en solidariteit	fl. 20,00
766	Verplaatsing van de politiek	fl. 17,50
770	European Social Democracy. Transformation in progress	fl. 37,50
771	Draagkracht onder druk (incl. portiekosten)	fl. 22,00
781	Het referendum	fl. 5,00
782	Beginselen ter sprake	fl. 5,00

Socialisme & Democratie

Maandblad van de Wiardi Beckman Stichting voor het debat over theorie en praktijk van het democratisch socialisme. Verschijnt 11x per jaar (dubbeldik zomernummer).

De abonnementsprijs bedraagt fl. 120,00 per jaar, voor instellingen en buitenlandse abonnementen fl. 217,50. Een studenten/aio/oio- of JS-abonnement kost fl. 75,00

Losse nummers fl. 15,00. Een abonnement kan elk gewenst moment ingaan.

Te bestellen bij: Boom Distributiecentrum, tel. 0522 – 237 555.